

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SAKARYA EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SESAM

TÜRKİYE İNSANİ GELİŞİMDE SINIF ATLADI

2019 yılı Türkiye ekonomisi için pek parlak geçmedi. İhracatın artması, turizm gelirlerinin artması, cari açığın kapanması, enflasyon oranının düşmesi, faiz oranlarının düşmesi gibi bazı olumlu gelişmeler yaşansa da; bütçe açığının artması, işsizliğin artması ve büyüme oranının düşmesi gibi ekonomiyi çok etkileyen olumsuz gelişmeler de yaşandı. Özellikler Türkiye'nin %1'in altında büyümesi olumsuz göstergelerin başında gelmektedir. Türkiye potansiyel büyüme oranı olan %4-5 bandının altında büyüdüğünde işsizliği düşürememektedir. Bunun yanında Türkiye'de ekonomik büyüme ile cari açık arasında pozitif bir korelasyon vardır. Yani cari açığın arttığı yıllarda büyüme oranı da yüksek olmakta, cari açığın düştüğü yıllarda büyüme oranı da düşük olmaktadır. Ekonomik daralmanın (küçülmenin) yaşandığı yıllarda ise ya cari fazla ya da düşük bir cari açık ortaya çıkmaktadır. 2019 yılında Türkiye'nin bu yapısal probleminin çözümüne yönelik kırımdanmanın başladığı görülmektedir. Ekonomi küçülmeden cari fazla vermek Türkiye için önemlidir fakat yeterli değildir. Cari fazla vererek yüksek oranda büyümeyi başarabilmemiz gerekmektedir.

2019 yılı ekonomik anlamda buruk bir şekilde biterken Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının yayınladığı İnsani Gelişim Endeksi raporu (Human Development Report 2019) biraz olsun Türkiye'nin yüzünü güldürdü. 366 sayfalık raporda ülkelerin gelişmişlikleri ile ilgili detaylı bilgiler verilir her ülkenin insani gelişim endeksi (HDI) verileri paylaşıldı. Ekonomik büyüme üretimdeki-reel gelirdeki artışı gösterirken İktisadi kalkınma (gelişme) üretim artışı-reel gelir artışı yanında sosyo ekonomik yapıdaki dönüşüm ve gelişimi gösteren daha geniş bir kavram olarak ifade edilmektedir. Yani bir ülkenin gelişmişliği sadece kişi başına düşen gelir ile ölçülmez; onun yanında eğitimde, sağlıkta, üretimin yapısında, ihracatın yapısında, gelir dağılımında vs. iyileşmeleri de kapsar.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini gösteren birçok gösterge olmasına rağmen Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) 1990 yılından itibaren yayınladığı İnsani Gelişim Endeksi, ülkelerin gelişmişliğini gösteren bir numaralı gösterge olarak kabul edilir. İnsani Gelişim Endeksi, insani gelişmenin üç temel boyutunda uzun vadeli ilerlemeyi değerlendirmek için kullanılan bir ölçüm yöntemidir. Bu üç temel boyut; uzun ve sağlıklı yaşam (yaşam süresi endeksi), bilgiye erişim (eğitim endeksi) ve insana yakışır bir yaşam standardı (gelir endeksi) olarak sıralanıyor. Uzun ve sağlıklı yaşam boyutu, beklenen ortalama yaşam süresiyle ölçülüyor. Bilgi birikim düzeyi, yetişkin nüfustaki ortalama öğrenim süresiyle, bir başka deyişle 25 yaş ve üstündeki bireylerin ömürleri boyunca öğrenim gördükleri süreyle ölçülüyor. Öğrenme ve bilgiye erişim ise, okula başlama yaşındaki çocuklar için beklenen öğrenim süresiyle; bir başka deyişle çocuğun eğitim almayı bekleyebileceği toplam süre

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SAKARYA EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
SESAM

olarak ölçülüyor. Yaşam standardı ise, satın alma gücü paritesi ile hesaplanan kişi başına düşer gelir (GSYH) ile ölçülür.

İnsani Gelişim Endeksi sıfır ile bir arasında değer almaktadır. Endeks değeri bire yaklaştıkça insani gelişim artmakta, sıfıra yaklaştıkça insani gelişim azalmaktadır.

İnsani gelişim endeksinde;

- 0 ile 0,550 arası düşük insani gelişimi,
- 0,550 ile 0,699 arası orta insani gelişimi
- 0,700 ile 0,799 arası yüksek insani gelişimi
- 0,800 ile 1 arası çok yüksek insani gelişimi göstermektedir.

Türkiye 1990 yılından 2017 yılına kadar 0,550 ile 0,799 arasında nadiren orta insani gelişim ve genellikle yüksek insani gelişim seviyelerinde yer almıştır. 1991 yılında Türkiye'nin insani gelişim endeksi 0,694 olurken, Türkiye 160 ülke arasında 70. Sırada yer almıştır. Zaman ilerledikçe ülke sayısı artarak 2011 yılında 187'ye çıkmıştır. Türkiye'de eğitim ve sağlık alanında yapılan yatırımlar ile ekonomik ve sosyal göstergelerde meydana gelen iyileşmeler 2010 yılından sonra insani gelişim endeks değeri ve sıralamasındaki yeri yükselmiştir. 2017 yılında 0,791 endeks değeri ile 189 ülke içerisinde 64. sırada ve yüksek insani gelişmişlik seviyesine sahip ülke konumuna gelmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 2019 raporuna göre Türkiye; 77,4 yıl ortalama yaşam beklentisi, 16,4 beklenen okullaşma ve satın alma gücü paritesine göre 24.905 kişi başına düşen gelir ile 189 ülke arasında 59. sırada yer almış ve 0,806 insani gelişim endeksi ile ilk kez çok yüksek insani gelişim seviyesine yükselmiştir. Tabi ki bu seviye yeterli değildir. En büyük 20 ekonomiden biri olan Türkiye'nin insani gelişim sıralamasında ilk 20'ye girme hedefi için daha çok çalışılmalıdır.

Bu arada 2019 insani gelişim raporuna göre insani gelişim endeksi en yüksek olan ilk 3 ülke sıralaması şöyledir:

- 0,954 endeks değeri ile Norveç birinci,
- 0,946 endeks değeri ile İsviçre ikinci
- 0,942 endeks değeri ile İrlanda üçüncü sırada yer almıştır.